XEOGRAFÍA 2º BACH

BLOQUE 4/ TEMA 9: Sector primario. Os espazos rurais. Identificación das paisaxes agrarias. Pesca, acuicultura e outros aproveitamentos.

Profesor: Ignacio Lugilde Santos

BLOQUE 4	CONTIDOS	PRÁCTICOS -> Cuestión 2 ou 3	VOCABULARIO
España: a ordenación do territorio no enfoque económico	4.1 Sector primario. Os espazos rurais. Identificación das paisaxes agrarias. 4.2 Os recursos mariños e a transformación do litoral: pesca, acuicultura e outros aproveitamentos. 4.3 Sector secundario. Os espazos industriais. 4.4 Sector terciario. Os espazos terciarizados. 4.5 A economía dixital: impacto da *«economía colaborativa»*.	17. Documentos sobre prácticas sustentables e insustentables nos espazos agrarios (problema dos puríns, esgotamento da fertilidade da terra polas prácticas intensivas, dependencia da agroindustria, sementes modificadas...), e os circuítos da distribución do alimentos e contraste co mercado de proximidade, ... 18. A repercusión da PAC. Novas sobre prácticas agrarias de tipo ecolóxico. Mapas/ortofotos sobre incremento de regadío e invernadoiros en España. 19. Mapas / ortofotos, gráficos e imaxes sobre paisaxes agrarias predominantes en España: montaña húmida, praderías, dehesa, cerealicultura, viñedo, cultivos tropicais, cultivo baixo plástico. 20. Documentos nos que se aborde o esgotamento dos caladoiros, a política pesqueira europea e os seus efectos na flota galega, os efectos positivos e negativos da acuicultura. 21. Mapas de emprego industrial, contribución da industria no PIB, evolución de negocios na industria manufactureira ... Comparativa de imaxes parque tecnolóxico/polígono industrial tradicional. Factores de localización industrial. Novas sobre a polémica localización de minas e industrias de enclave. Novas sobre a deslocalización e os seus efectos. 22. Imaxes da transformación da costa española pola actividade turística e novas sobre a turismofobia. 23. Gráficos e novas sobre o declive do comercio tradicional. As novas formas de comercio: dixital, online, plataformas loxísticas... Formas de traballo e economía colaborativas. Mapas, estatísticas e gráficos sobre a conectividade e fenda dixital en España.	47. Agricultura ecolóxica 48. Denominación de orixe 49. Silvicultura 50. FEAGA 51. Enerxías renovables 52. Industrias verdes 53. Industria 4.0 54. Deslocalización industrial 55. Descarbonización 56. Balanza comercial 57. Ecoturismo 58. Economía sumerxida 59. Turismofobia 60. Fenda dixital

PAISAJES AGRARIOS DE ESPAÑA
España húmeda
(ganadera y forestal)
Montaña húmeda
(ganadera y forestal)
Interior peninsular continentalizado
(secanos extensivos y regadíos mixtos)
España mediterránea cálida (hortofrutícola)
Canarias
(regadíos litorales y secanos interiores)

Figura 1. Editorial Anaya

TRANSFORMACIÓNS NA ESTRUCTURA AGROPECUARIA ESPAÑOLA

ESPAZO RURAL

Territorio non urbanizado (<10k hab). **Tradicionalmente actividades agrarias,** gandeiras e forestais. Dende os **1970s** e particularmente dende os **90s** proceso de **desagrarización => espazo multifuncional**

Desagrarización

Proceso de **desvinculación** dos habitantes das zonas rurais coa **agricultura,** a gandería e a explotación foresta en favor de actividades como o **turismo,** e dá lugar a unha **transformación** dos lugares de **traballo**, das **vivendas** e dos **valores sociais**. Tamén **perda de importancia** do sector primario respecto ao **PIB e** ao e**mprego**

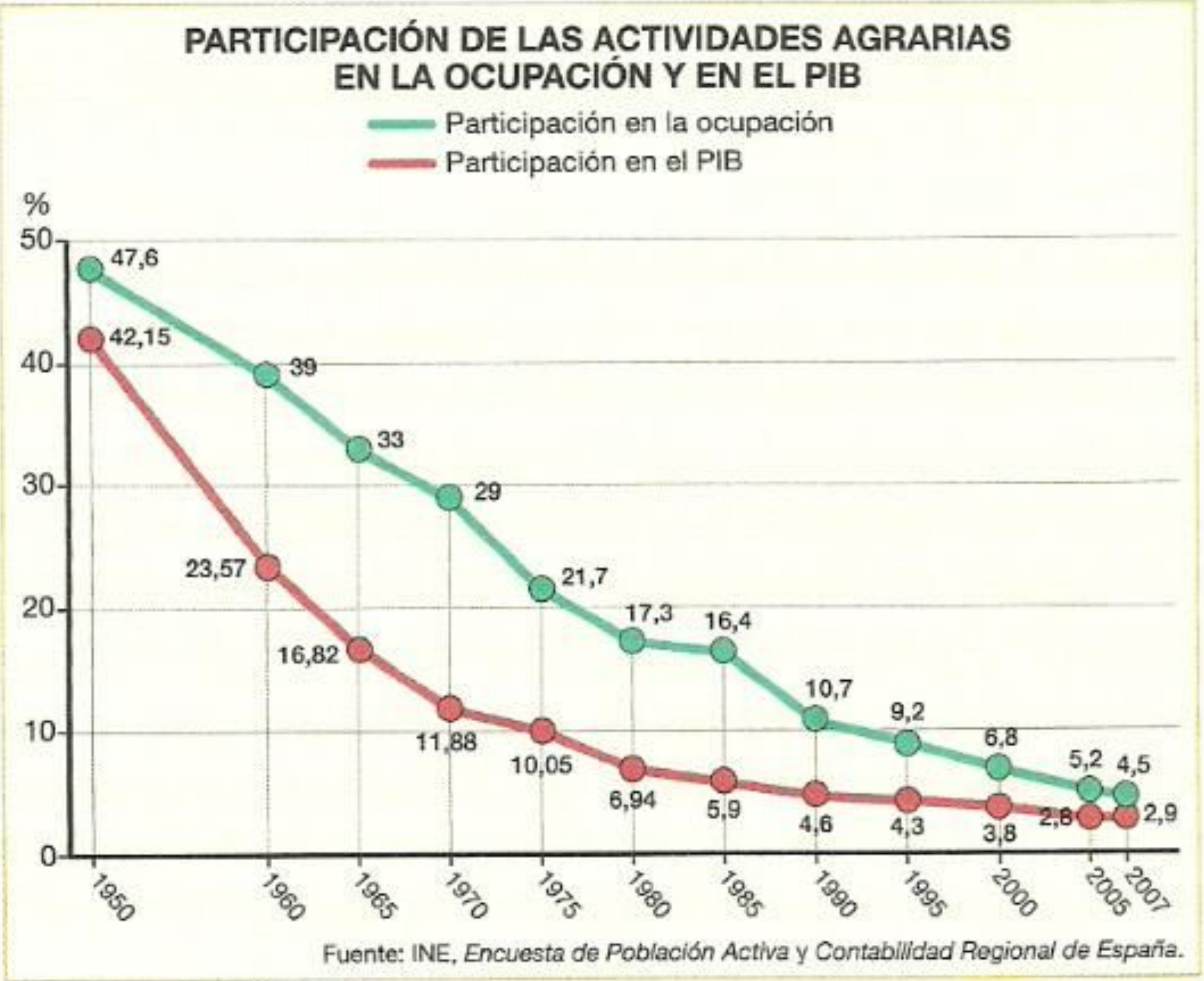
PARTICIPACIÓN DE LAS ACTIVIDADES AGRARIAS
EN LA OCUPACIÓN Y EN EL PIB
Participación en la ocupación
Participación en el PIB
%
50
40
30
20
10
0
47,6
39
33
29
21,7
17,3
16,4
10,7
9,2
6,8
5,2
4,5
42,15
23,57
16,82
11,88
10,05
6,94
5,9
4,6
4,3
3,8
2,8
2,9
1950
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2007
Fuente: INE, Encuesta de Población Activa y Contabilidad Regional de España.

AS EXPLOTACIÓNS AGRARIAS

EXPLOTACIÓN AGRARIA

unidade económica que agrupa **todas as parcelas** traballadas por un **mesmo agricultor ou gandeiro,** xunto ás instalacións complementarias

Evolución

- Hoxe arredor **1M**
- **Abandono:** xubilación, cambio de actividade, emigración...
- **Concentración:** aumento da extensións => aumentar rendementos

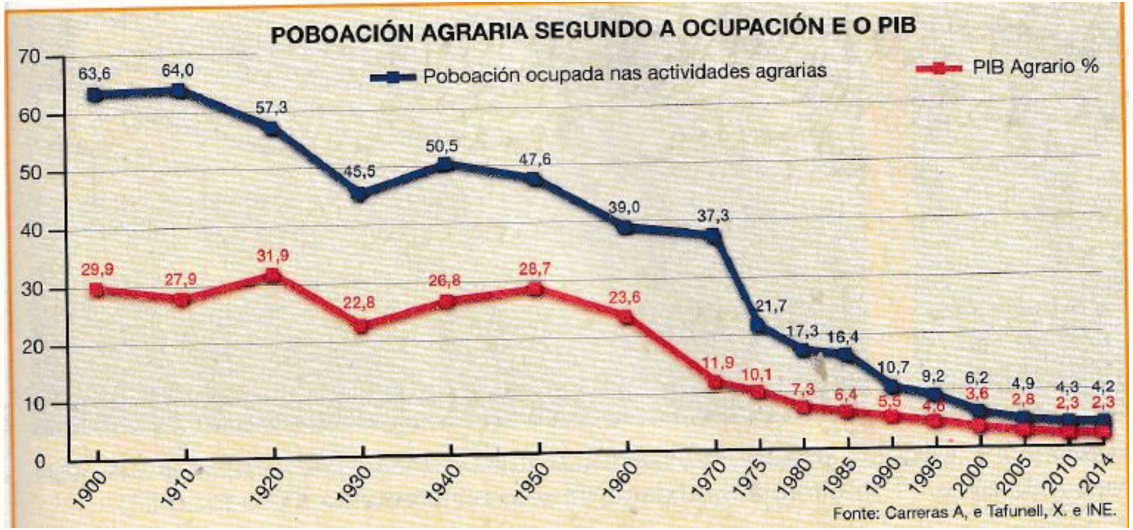

Concentración parcelaria

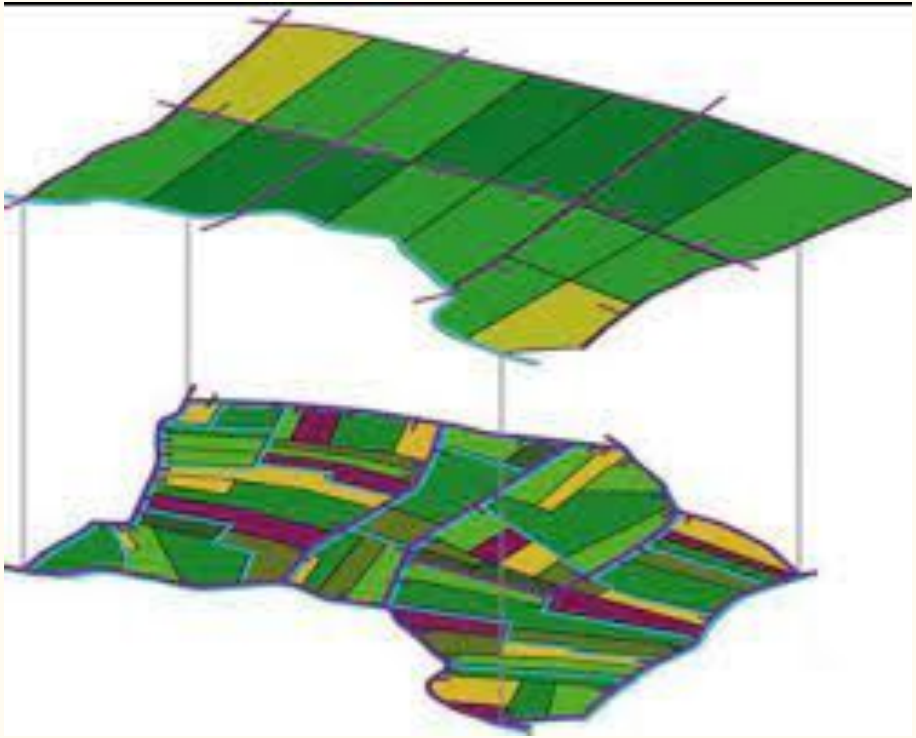

- **Aumentar a SAU** (superficie agraria utilizada)
- Inicia **1952**, tras entrada **UE** intensifica (CCAA) e **continúa** hoxe
- Reducción y racionalización de lindes, camiños e nº fincas.
- **Aumento do tamaño medio** => elimina desprazamentos e facilita mecanización
- **vs Minifundismo**

Tamaño das explotacións

DUALIDADE

- **Pequenas (<10ha)**: familiares, pouca rendabilidade, adicación parcial (67%, 8,5% superficie)
- **Grandes (>100ha):** empresas agrarias, modernizadas, rendibles (5,1%, 55,1% superficie)

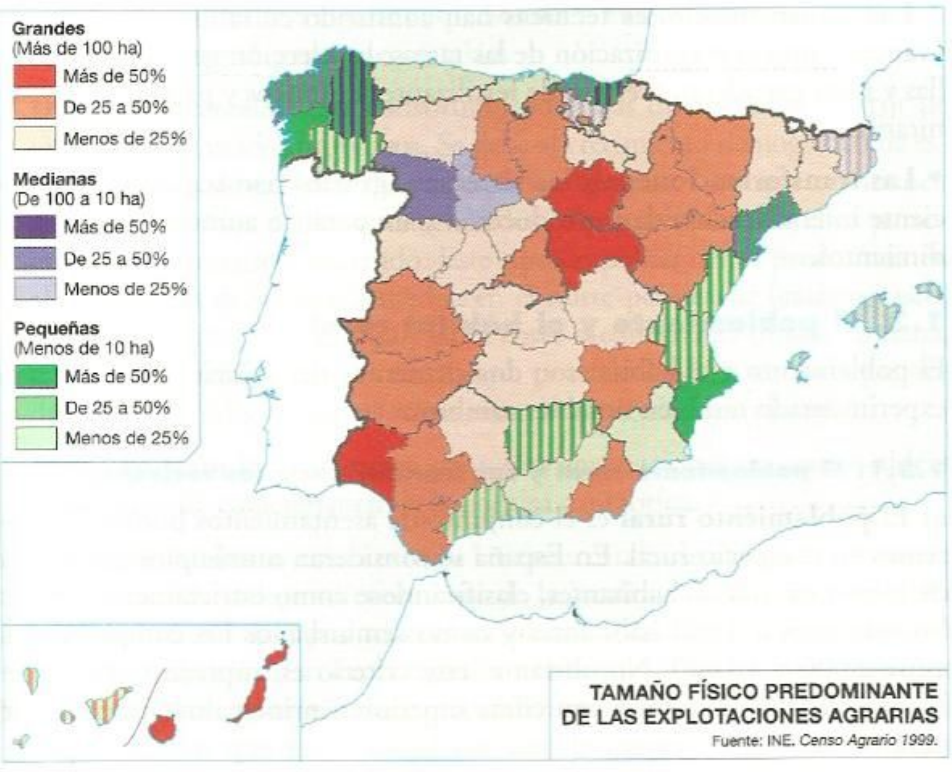

CULTIVOS DE SECAÑO E DEVESAS

REXIÓNS HÚMIDAS GANDEIRAS

REGADIOS LITORAL MEDITERRÁNEO

Réxime de tenza

- **Directa**
- **Indirecta:**
    - ARRRENDAMENTO
    - PARCERÍA
- **Cooperativas**

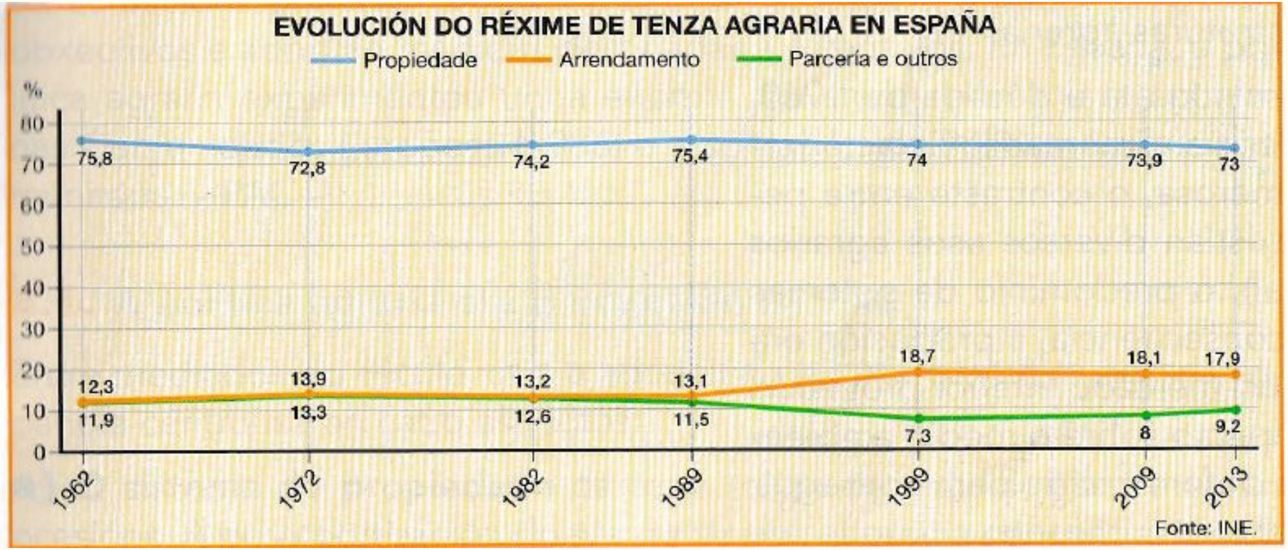

TÉCNICAS E SISTEMAS AGRÁRIOS

SISTEMAS AGRARIOS (procedementos)

Crecente tendencia á intensificación e aumento de rendementos

Evolución da estrutura agraria

Tradicional

Predominan os sistemas extensivos e a produción escasa destinada á autosuficiencia alimentaria.

Produtivista

Implanta sistemas intensivos para obter unha produción masiva destinada ao mercado.

Posprodutivista

Combina a competitividade coa conservación medioambiental e o benestar animal para lograr unha produción de calidade.

TÉCNICAS AGRARIAS

Especialización de cultivos

- Orientación de mercado
- Abandono de outros tradicionais
- Tendencia ao monocultivos (PAC vs)

Maior investimento de capital

- **Maquinaria** (tractores, colleitadoras, motores de rego...)
- **Productos químicos** (fertilizantes, praguicidas, herbicidas...)
- **Sementes transxénicas** (RTVE)
- **Reducen** necesidades de traballadores
- Aumento da **contaminación** (combustibles, contaminación química de augas e solos, escapes de plantas...)

Incremento da superficie de regadío

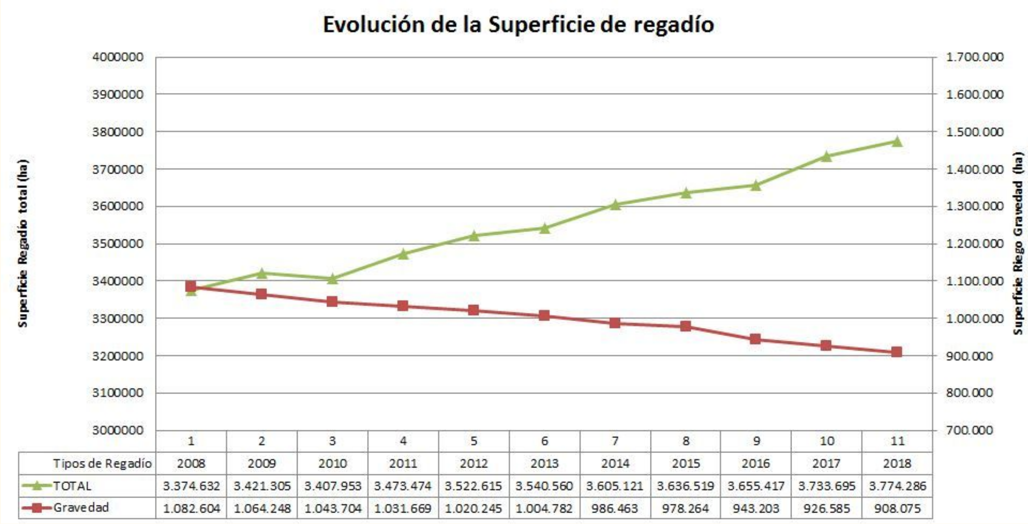

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Tipos de Regadío	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
TOTAL	3.374.632	3.421.305	3.407.953	3.473.474	3.522.615	3.540.560	3.605.121	3.636.519	3.655.417	3.733.695	3.774.286
Gravedad	1.082.604	1.064.248	1.043.704	1.031.669	1.020.245	1.004.782	986.463	978.264	943.203	926.585	908.075

TRASVASE TAJO-SEGURA

TRASVASE TAJO-SEGURA

TRASVASE TAJO-SEGURA

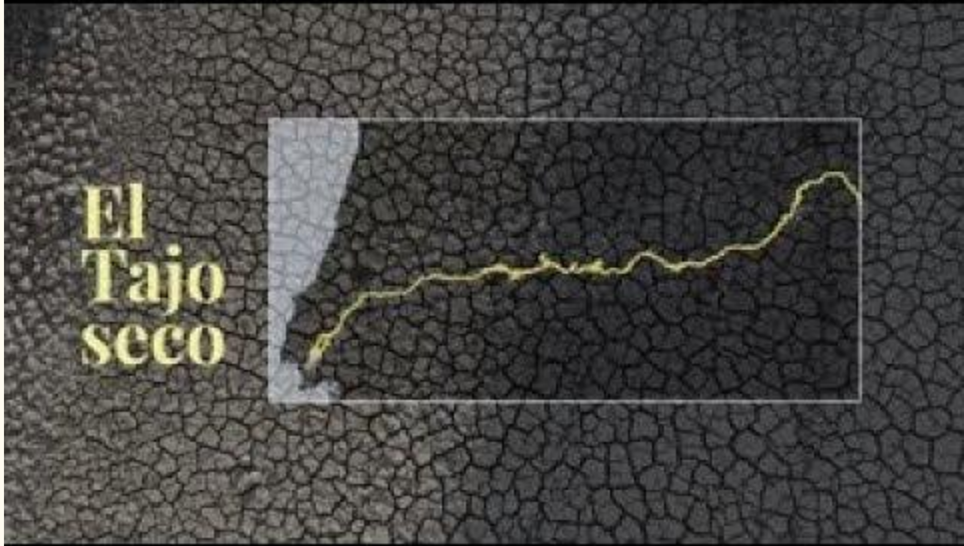

Novas técnicas de cultivo

- **Enarenado:** alterna capas de esterco e area (terras pouco fértiles)
- **Cultivo baixo plástico** (tech)
    - **Hidropónico**
    - **Rega por goteo**
    - **Microclimas** controlados

COSTE SOCIAL DO MAR DE PLÁSTICO

PAC

(Política Agraria Común)

Por que?

- **Escasa competitividade**
- **Despoboamento**
- **Envellecemento**
- Reducción emprego agrario e **menores ingresos medios**
- **Impactos medioambientais**

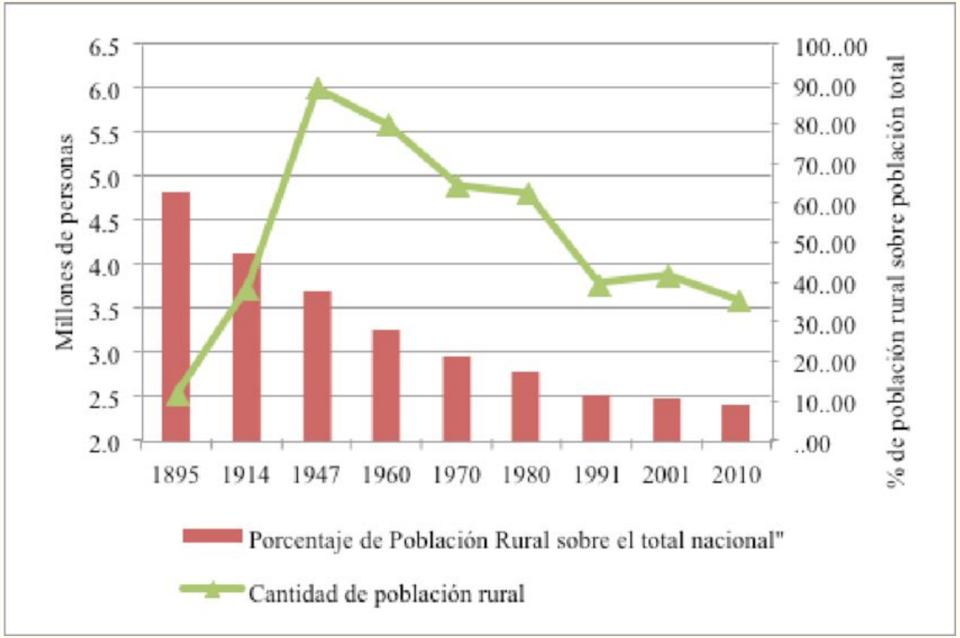

Para que?

- Aumentar as rendas
- Soberanía e seguridade alimentaria
- Coidado do medio ambiente
- Conservar a diversidade
- Fixar poboación rural

OBXECTIVOS CLAVE PAC 2023-2027

ACCIÓNS

- **Prezos de garantía** (vía subvencións)
- Redución de SAU e **cotas**
- **Reforestación**
- Fomento **agro e gandería ecolóxica**
- **Diversificación económica** (turismo, artesanía, industria...)
- **Axudas especiais para áreas de montaña e zonas desfavorecidas**

CRÍTICAS

- **Excesivo orzamento**
- **Reparto territorial** pouco equitativo
- Non correspondencia co peso real do sector
- Desviación hacia os **maís ricos** (polémica do lino)
- **Proteccionismo** (vs paises menos desenvolvidos)

¿¿EHH?? ¿PAC? ¿Que es

DATOS SOBRE ACTIVIDADE AGRARIA EN ESPAÑA

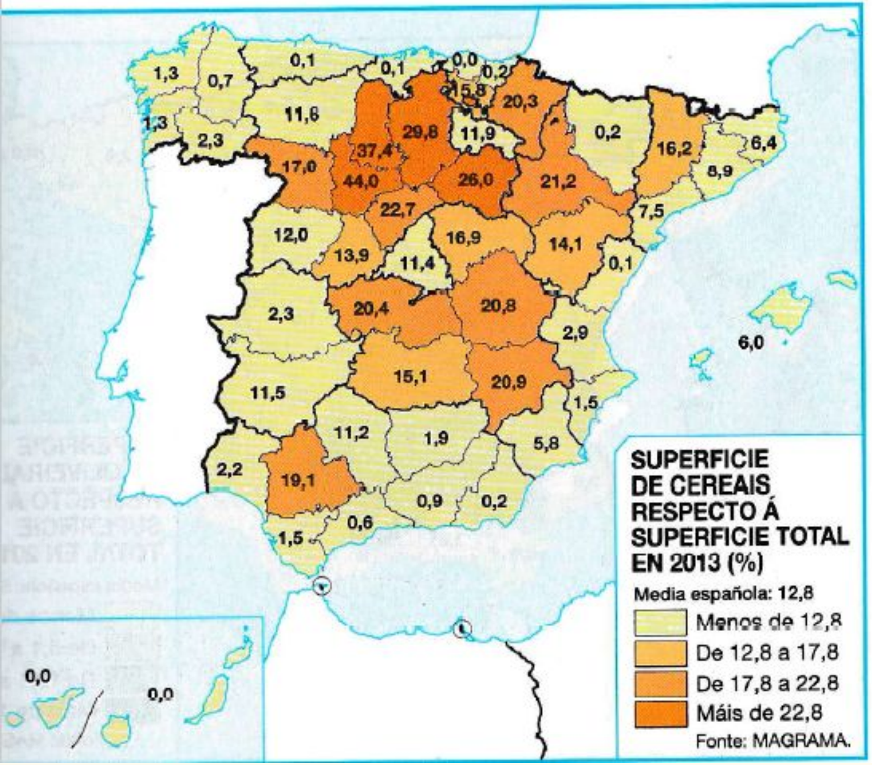
SUPERFICIE DE CEREAIS RESPECTO Á SUPERFICIE TOTAL EN 2013 (%)
Media española: 12,8
Menos de 12,8
De 12,8 a 17,8
De 17,8 a 22,8
Máis de 22,8
Fonte: MAGRAMA.
1,3
0,7
0,1
0,1
0,0
0,2
1,3
2,3
11,6
15,8
20,3
37,4
29,8
11,9
0,2
16,2
6,4
17,0
44,0
26,0
21,2
8,9
22,7
7,5
12,0
13,9
11,4
16,9
14,1
0,1
20,4
20,8
2,3
2,9
6,0
15,1
20,9
11,5
1,5
11,2
1,9
5,8
2,2
19,1
0,9
0,2
0,6
1,5
0,0
0,0

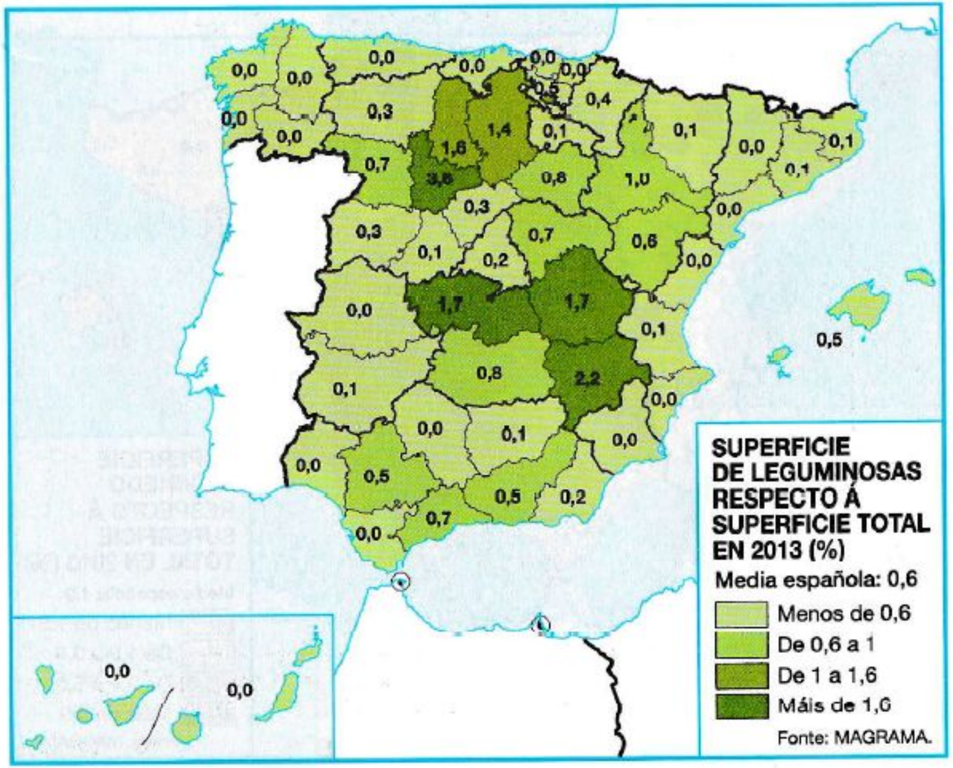
SUPERFICIE DE LEGUMINOSAS RESPECTO Á SUPERFICIE TOTAL EN 2013 (%)
Media española: 0,6
Menos de 0,6
De 0,6 a 1
De 1 a 1,6
Máis de 1,6
Fonte: MAGRAMA.
0,0
0,0
0,0
0,0
0,0
0,0
0,0
0,3
0,5
0,4
1,4
0,1
0,1
0,0
0,1
1,6
0,7
3,6
0,8
1,0
0,1
0,3
0,0
0,3
0,7
0,6
0,1
0,2
0,0
0,0
1,7
1,7
0,1
0,5
0,8
2,2
0,1
0,0
0,0
0,1
0,0
0,0
0,5
0,5
0,2
0,7
0,0
0,0
0,0

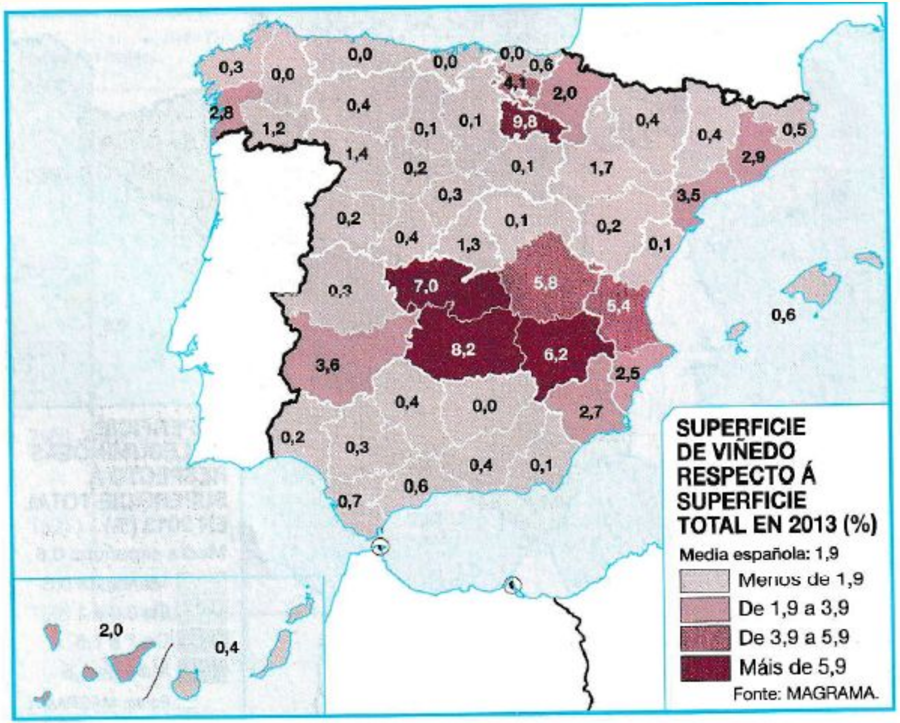
SUPERFICIE
DE VIÑEDO
RESPECTO Á
SUPERFICIE
TOTAL EN 2013 (%)
Media española: 1,9
Menos de 1,9
De 1,9 a 3,9
De 3,9 a 5,9
Máis de 5,9
Fonte: MAGRAMA.

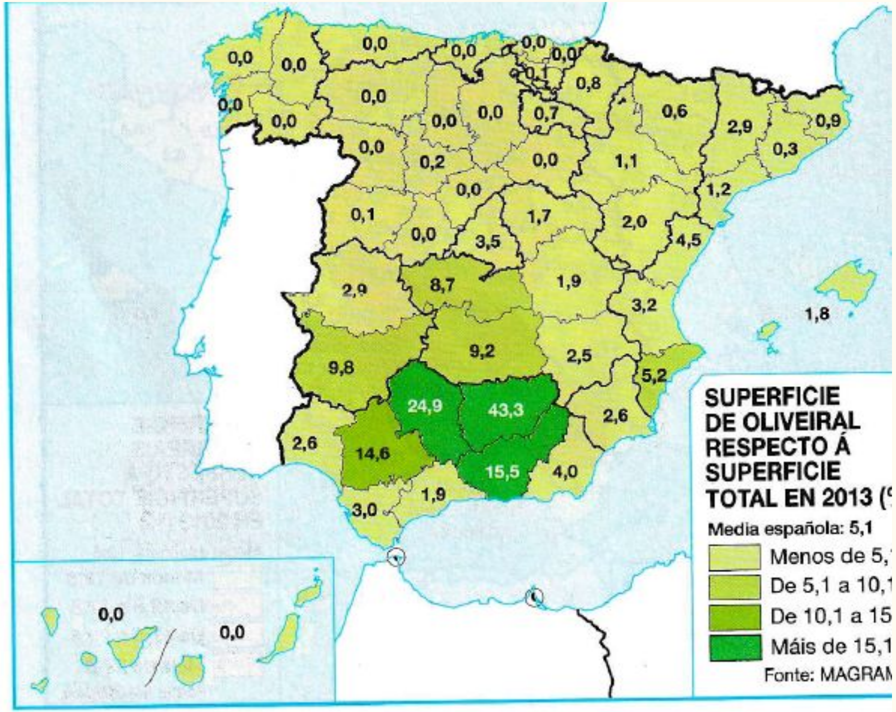
SUPERFICIE
DE OLIVEIRAL
RESPECTO Á
SUPERFICIE
Media española: 5,1
Fonte: MAGRAM

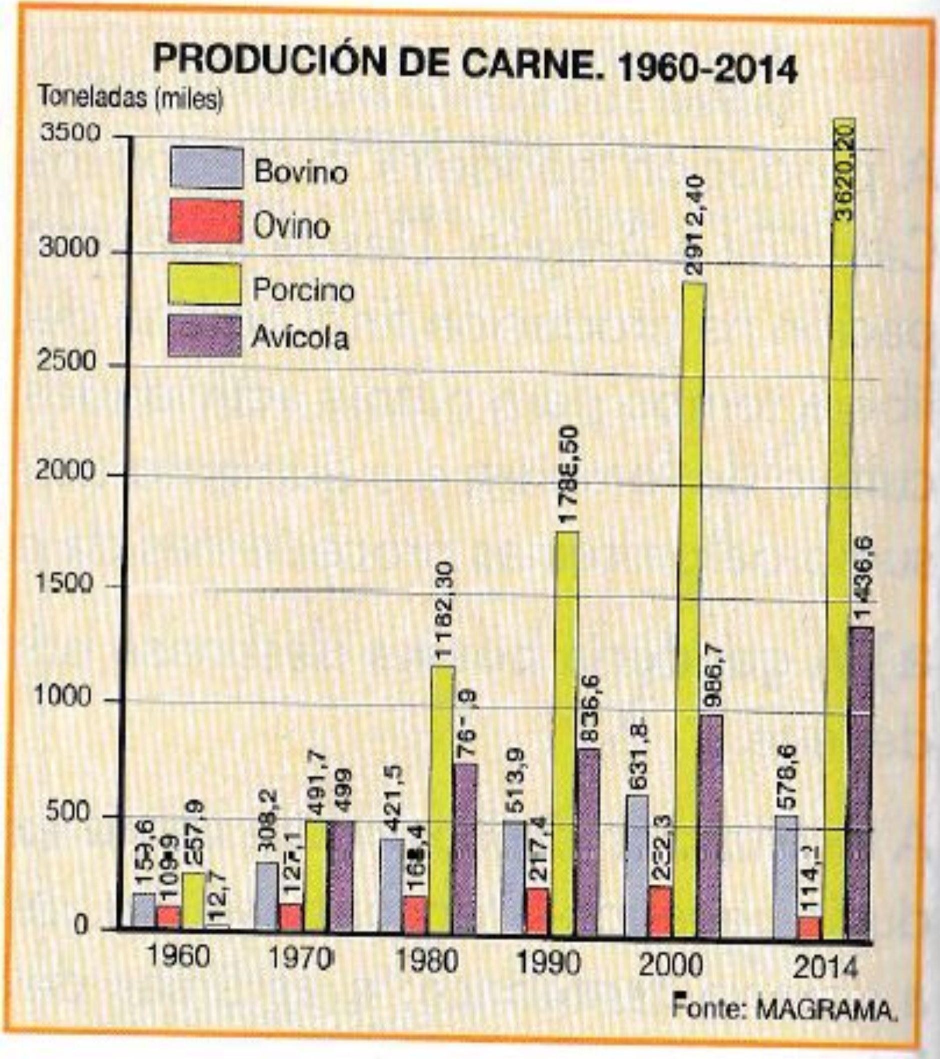
PRODUCIÓN DE CARNE. 1960-2014
Toneladas (miles)
3500
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
Bovino
Ovino
Porcino
Avícola
1960
1970
1980
1990
2000
2014
308,2
491,7
499
421,5
1182,30
513,9
217,4
836,6
631,8
2912,40
986,7
578,6
3620,20
Fonte: MAGRAMA.

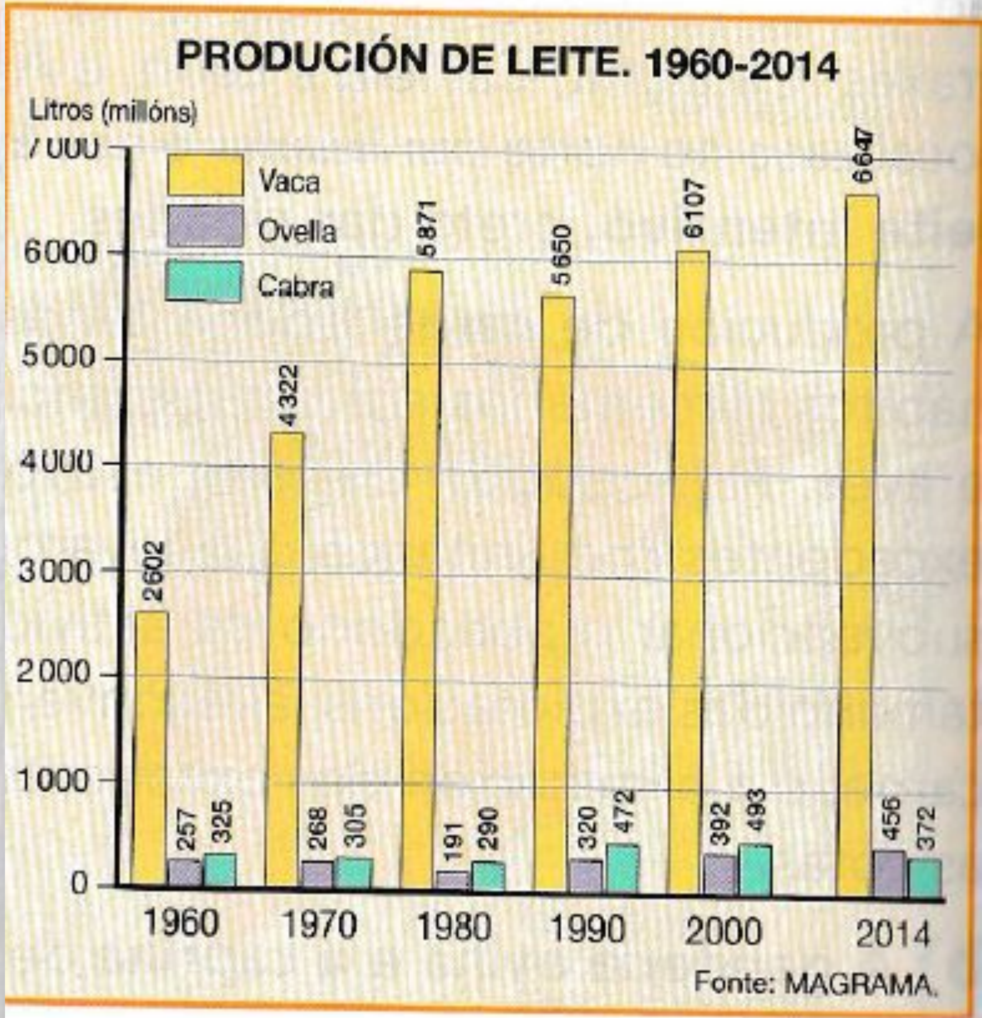
PRODUCIÓN DE LEITE. 1960-2014
Litros (millóns)
6000
5000
3000
2000
1000
0
Vaca
Ovella
Cabra
2602
257
325
4322
268
305
5871
191
290
5650
320
472
6107
392
493
456
372
1960
1970
1980
1990
2000
2014
Fonte: MAGRAMA.

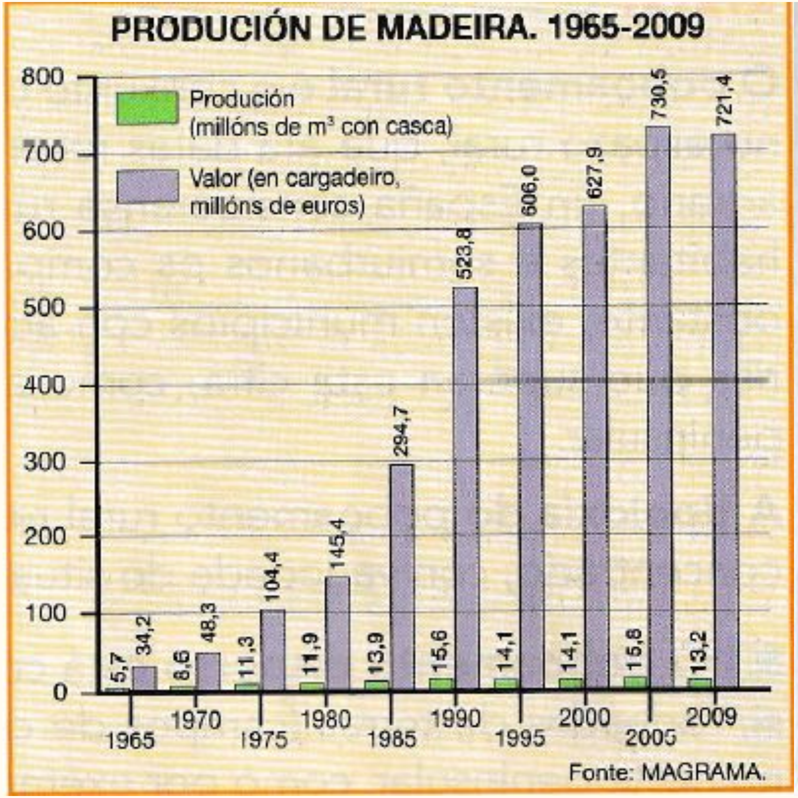

PRODUCIÓN DE MADEIRA. 1965-2009
Produción (millóns de m³ con casca)
Valor (en cargadeiro, millóns de euros)
800
700
600
500
400
300
200
100
0
5,7
34,2
8,6
48,3
11,3
104,4
11,9
145,4
13,9
294,7
15,6
523,8
14,1
606,0
14,1
627,9
15,8
730,5
13,2
721,4
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2009
Fonte: MAGRAMA.

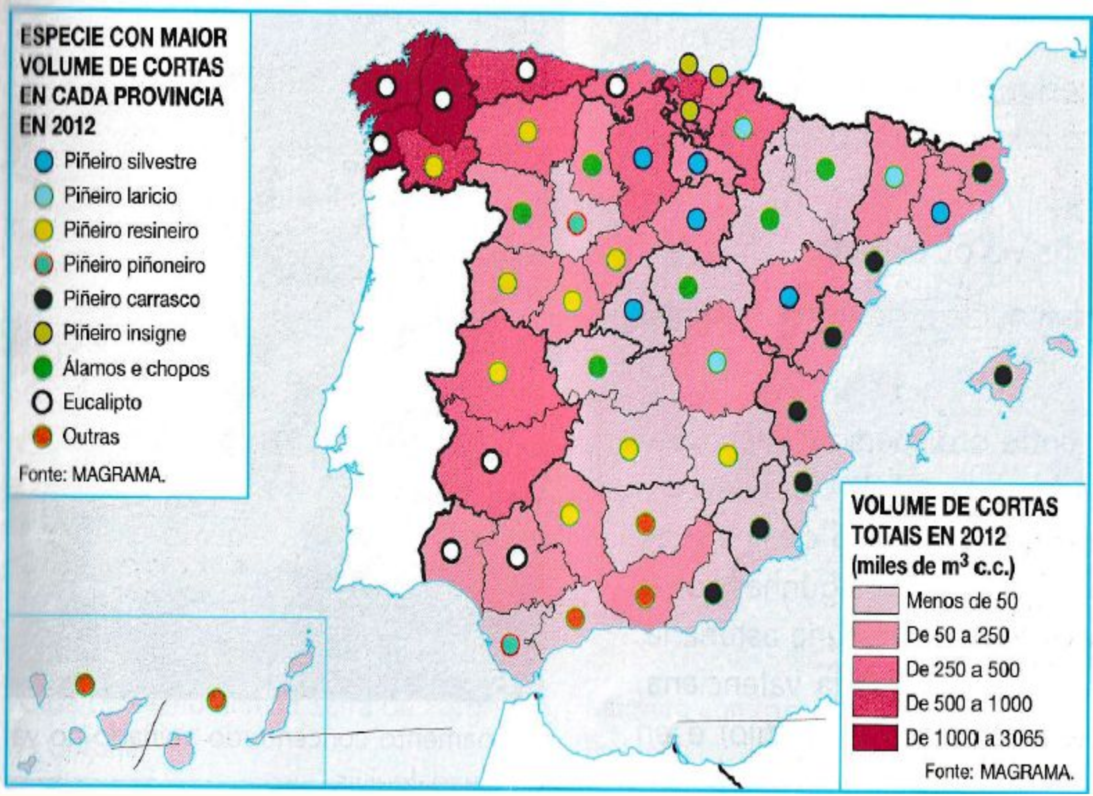

ESPECIE CON MAIOR VOLUME DE CORTAS EN CADA PROVINCIA EN 2012
Piñeiro silvestre
Piñeiro laricio
Piñeiro resineiro
Piñeiro piñoneiro
Piñeiro carrasco
Piñeiro insigne
Álamos e chopos
Eucalipto
Outras
Fonte: MAGRAMA.
VOLUME DE CORTAS TOTAIS EN 2012 (miles de m³ c.c.)
Menos de 50
De 50 a 250
De 250 a 500
De 500 a 1000
De 1000 a 3065
Fonte: MAGRAMA.

COMO COMENTAR UNHA PAISAXE AGRARIA

PAISAXE AGRARIA

Espazo natural, modificado pola actividade humana. Neste predominan as actividades agropecuarias

1. LOCALIZACIÓN

- Interior/Costa
- Planicie / Montaña
- A poder ser rexión concreta (resto de compoñentes poden axudarnos)

2. O MEDIO NATURAL

- **Grado de humanización**
- **Relevo,** rochas, tipo de solo, modelado...
- **Augas**
- **Vexetación**
- **Clima**
- Este punto sería o incluído no **tema anterior**

3. POBOAMENTO

- **Núcleo ou núcleos** de poboación
- **Tipo de hábitat**
  - Disperso
  - Intercalar
  - Concentrado

- Posible **evolución** dos núcleos (decadencia ou dinamismo)

- Características das vivendas

- Infraestructuras

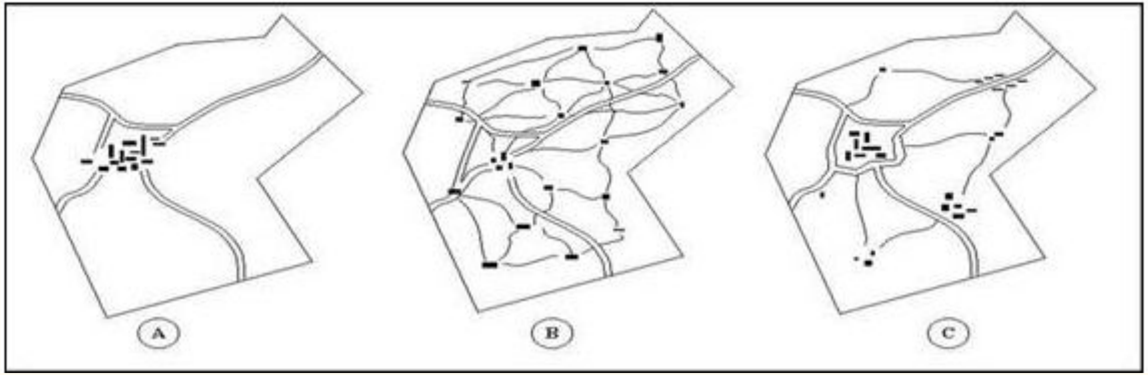

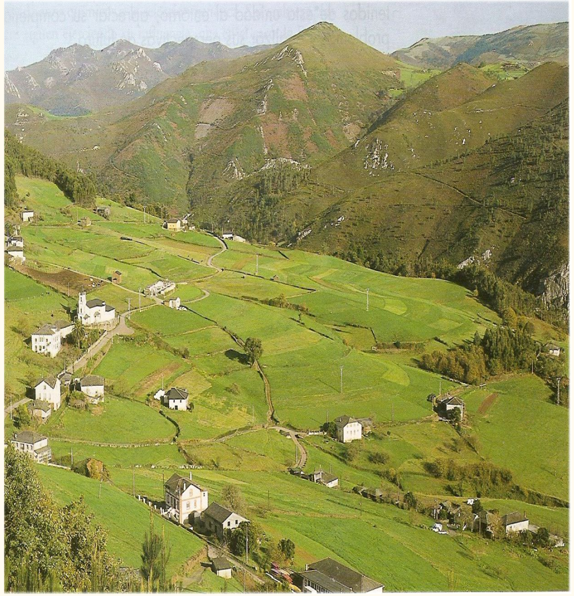

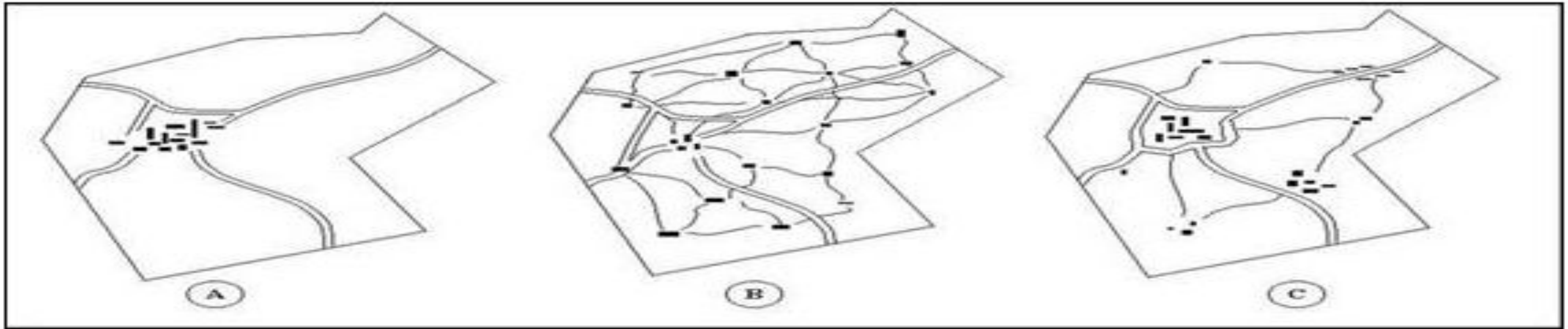
A
B
C

Hábitat concentrado Castilla y Andalucía

Características vivendas

- **Tradicional/Moderna**
- **Tipos de materiais** (en conexión coa litoloxía)
  - Granito => Costa galega
  - Lousas => Interior Galicia e León
  - Lama e palla (adobe) => Castela, Extremadura e Andalucía (modernas con ladrillo)
  - Madeira entramada => Euskadi e certas parte de Castela León
  - Pedra sen pulir => Masía catalá

alamy - 2DF7E41

Outras caracterísitcas das casas

- **Tellados** a dúas augas pronunciado e con voladizo (Norte)
- Tellados a dúas augas, pero non tan pronunciado (mesetas, Andalucía ou Cataluña)
- Tellados planos, zonas baixa pluviosidade (Murcia, Almería, Canarias:)
- **Cores** tamén características: hacia o sur soen ser máis blancos e Castela tons ocres.

Infraestructuras

- Estradas e camiños
- Canais, acequias, encoros...
- Naves, almacéns...
- Dotacións deportivas, relixiosas, culturais, educativas...

4. ESTRUCTURA AGRARIA

- **Tamaño explotacións** (latifundio, minifundio...)
- Parcelas regulares ou irregulares
- **Limites:** campos abertos (open fields) ou campos pechados (bocage)
- Como son os límites: setos, muros de pedra, valados...

5. USOS AGRARIOS

- **Tipos de cultivos** (cereais, vides, oliveiras, frutais, productos hortofrutícolas...)
- Usos **gandeiros**
- Usos **forestais** (tipos)
- **Secaño ou regadío** (observar infraestructuras, invernadoiros..)
- **Monocultivo ou policultivos** => orientación mercado ou autoconsumo

6. OUTROS USOS

- **Residenciais**
- **Turísticos**
- **Industriais**
- ...

7. PROBLEMÁTICAS

- **Rendabilidade:** en función tipos de cultivos e estructura da propiedade (Influ da PAC)
- Grado de **aillamento** e escaseza ou non de **equipamentos**
- **Problemas medioambientais** (deforestación, contaminación química, desecación acuíferos...)
- **Posibilidades de futuro**: infraestructura, servizos, grado de conservación (influ turismo)...

PAISAJES AGRARIOS DE ESPAÑA
España húmeda (ganadera y forestal)
Montaña húmeda (ganadera y forestal)
Interior peninsular continentalizado (secanos extensivos y regadíos mixtos)
España mediterránea cálida (hortofrutícola)
Canarias (regadíos litorales y secanos interiores)

PAISAXES AGRARIAS

	Paisaxe oceánica			**Paisaxe mediterránea de interior**		
Relevo	Accidentado			Chan		
Clima	Preciptacións abundantes e regulares			Precipitacións irregulares Acusado contraste térmico		
Poboamento	Disperso e envellecido			Concentrado e envellecido		
Parcelas	Pechadas (dificulta mecanización o que conleva baixa rendabilidade). Concentración parcelaria posible solución			Abertas -Latifundio (minifundio no val do Ebro e Duero pola emigración e concentración parcelaria)		
Usos	Agrícola	Gandería	Forestal	Agrícola		Gandería
	-Policultivo (hortas, froiteiras) -Cultivo continuo -Espazo reducido -Non necesario regadío	-Bovino (leite e carne) -Especialización (+intensivo cantábrico)	-moble e papel	Secaño	Regadío	-Devesas -Bovino (carne e leite) -Porcino (cerca grandes urbes)
				-Triloxía mediterránea (trigo,vid,olivo) -Barbeito/leguminosas/pasto ovino (actualidade: xirasol e fertilizantes substitúen o barbeito) -Producción: cereais (submesteta norte), olivo (submeseta sur), vid (A Rioxa, Navarra, Aragón	Cultivos industriais(remolacha azucarera, forraxes, tabaco, hortalizas	
Problemas	Demográficos (envellecemento) Económico (escasa rendibilidade) Sociais (falta de servizos) Medioambientais					

	Paisaxe mediterránea litoral			Paisaxe montaña		
Relevo	Chan (costa), montañoso (prelitoral)			+1000m Pendedente (difulta mecanización)		
Clima	Preciptacións moi escasas, temperaturas suaves (proximidade mar)			Precipitacións abundantes (neve) Temperaturas frías		
Poboamento	Disperso e envellecido			Disperso (se agrupa nos vales) envellecido		
Parcelas	Pequenas (regadío), medianas (secaño)			Pechadas (privadas) Abertas (comunais)		
Usos	Agrícola	Gandería	Forestal	Agrícola	Gandería	Forestal
	-Secaño (triloxía mediterránea) -Regadío (horticultura, fruticultura-cítricos-)	-Bovina, porcina (Cataluña, demanda urbana) -Ovina (secaño)	-escasa	-Hortofruticolas -Bancais/terrazas	-Pastos	-Madeira e leña
Problemas	Demográficos (envellecemento) Económico (escasa rendibilidade) Sociais (falta de servizos) Medioambientais					

Paisaxe oceánica

PAISAXE OCEÁNICA

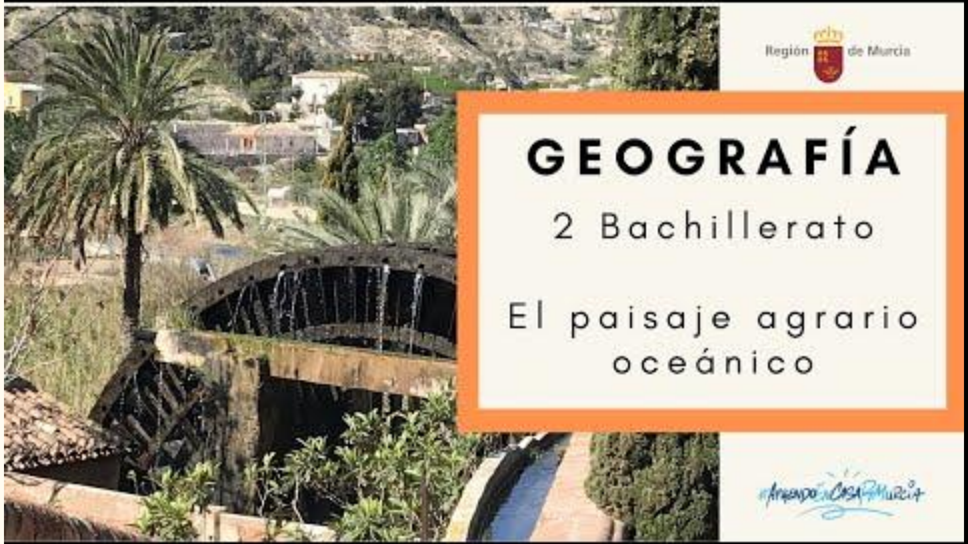

Mediterránea de interior

PAISAXE MEDITERRÁNEA INTERIOR

Mediterráneo litoral

PAISAXE MEDITERRÁNEA LITORAL

VIDEO RESUMO PAISAXES AGRARIA

Resolución do exercício do mapa de paisaxes agrarias (non cae na ABAU galega), pero pode axudar para repasar

VIDEO RESUMO PAISAXES AGRARIA

Resolución do exercício do mapa de paisaxes agrarias (non cae na ABAU galega), pero pode axudar para repasar

https://jadonceld.blogspot.com/2017/02/comentario-de-un-paisaje-rural-o-agrario.html

ESPAZOS PESQUEIROS DE ESPAÑA

Figura 1. Editorial Anaya

MAR TERRITORIAL

12 millas (22,2 Km), en Galicia a xestora é a Xunta

ZONA ECONÓMICA EXCLUSIVA (ZEE)

12-200 millas (370 Km), da costa, onde o Estado exerce o control dos seus recursos (incluída a pesca). Forma parte dos chamados caladoiros comunitarios.

CARACTERÍSTICAS NATURAIS CALADOIROS

- **Plataforma continental escasa**
- **Correntes mariñas frías** ricas en plancton e **converxencia** con quentes en **Golfo de Cádiz**
- Bastante **esgotados**

CALADOIROS INTERNACIONAIS

- Zona sur **conflito sobre territorialidade** das augas con Marrocos
- Unido **esgotamento**
- **Necesidade** acudir **caladoiros internacionais**

FROTA DE BAIXURA

- **90% captura peixe, 80% valor**
- Atún, bonito, bacallau, pescada, sardiña, arenque e anchoa
- **10% crustaceos e moluscos 20% valor**
- **Pesca artesanal, declive** (especialmente Mediterráneo)
- Maís numerosa en **Galicia,** valor engadido da **importancia social, ecolóxica e cultural**

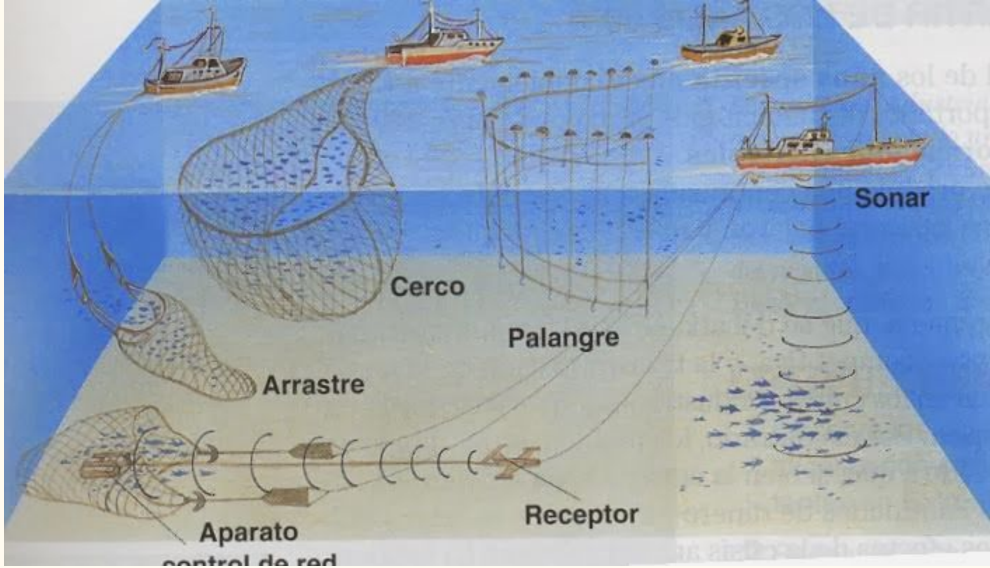

PORTOSÍN RULES

FROTA DE ALTURA E GRANDE ALTURA

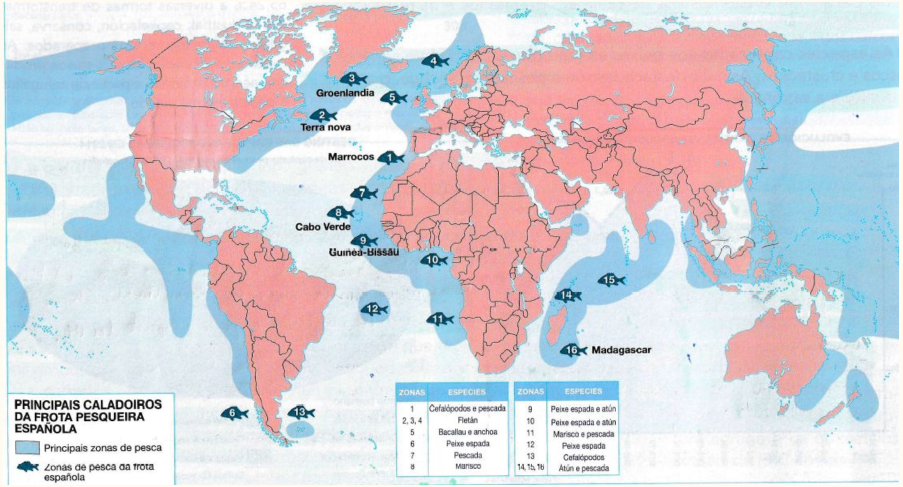

- **Gran tonelaxe**
- Pescan **caladoiros alleos**
- **Mareas** de semanas ou meses
- **Tecnicas modernas** (teledectección, GPS...)
- Proceso de **industrialización a bordo** (ultraconxelado, envasado, fariñas...)

PROBLEMAS PESCA

- **Escaseza de recursos** por esgotamento, sobrepesca e contaminación
- **Antigüidade** dos **buques**
- **Avellentamento** e reducción da **poboación ocupada**
- **Altos costos de producción** (gasoil)
- **Restriccións acceso a caladoiros** (internacionais e europeos)

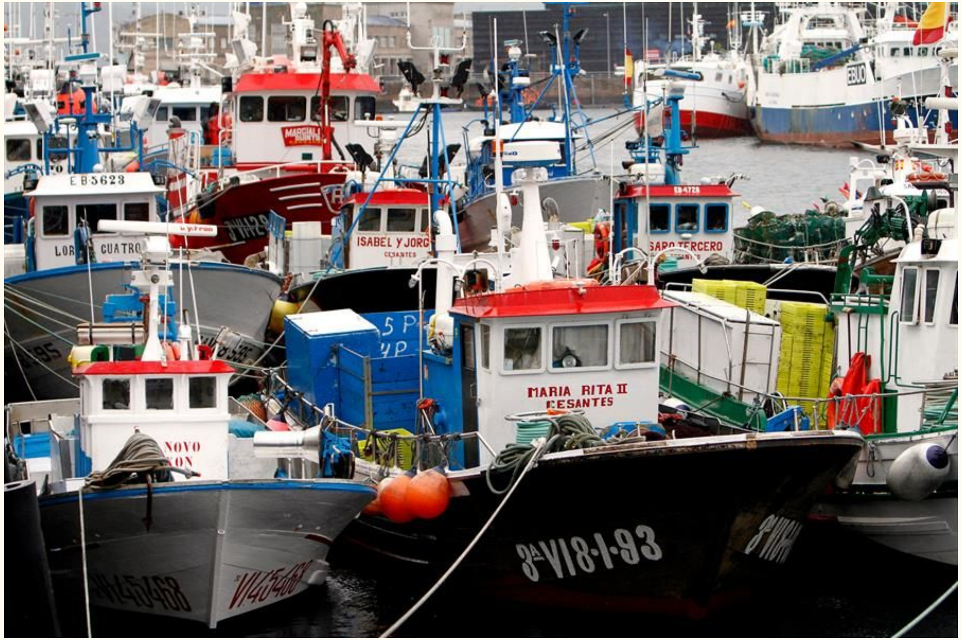

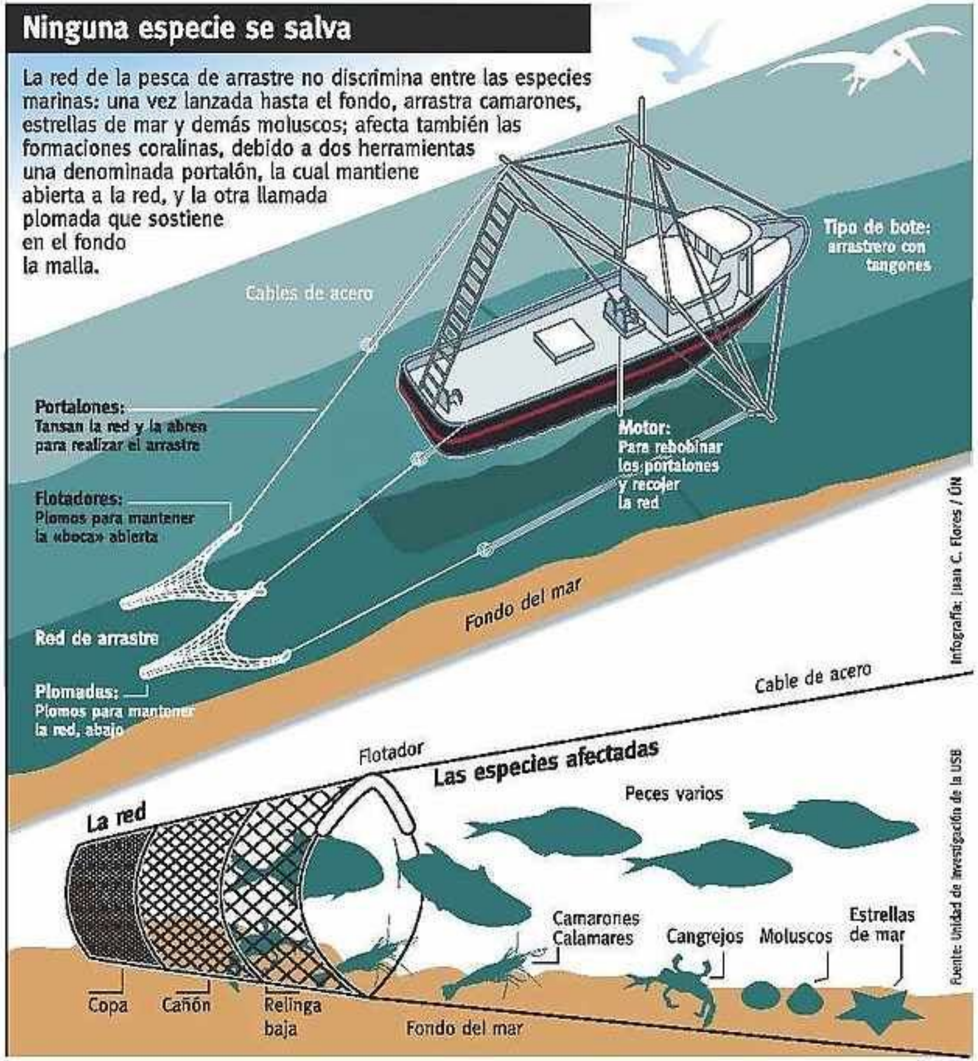

ALTERNATIVAS

- **Política Pesqueira Común (1983)**
- **Prohibición artes máis perxudiciais fondos**
- **Prohibición pesca certos alevíns**
- **Paros biolóxicos (reprodución)**
- **Reconversión (despezamento e renovación)**
- **Empresas mixtas caladoiros internacionais**
- **Diversificación actividades zonas costeiras**
- **Acuicultura**

ACUICULTURA

- Principalmente **consumo humano** fresco **ou transformación industrial**
- Tamén **soltas pesca deportiva e repoboación**
- **España maior** producción **UE, Galicia principal**

Acuicultura Mariña

- **Galicia e Cantábrico: bateas** (mexilón e ostra), ameixas berberechos (**bancos de aréa)**, rodaballo (**xaulas). Novos cultivos:** polbo, ollomo linguado.
- **Mediterráneo, Golfo Cádiz e Canarias**: polbo, ollomol e linguado

Acuicultura Continental

- Principalmente **troita arco iris**
- **Castela e León, Galicia, Andalucía e Cataluña**
- Menor medida **cangrexos, carpas e esturións marismas Guadalquivir e Doñana**

Problemas da acuicultura

- **Escasa rendibilidade** e competitividade
- **Elevados custos:** esixencias protección medioambiental, seguridade, sanidade e benestar animal...
- **Enfermidades animais** grandes flutuacións.
- **Riscos medioambientais:** degradación costas, escapes especies e augas doces, verquidos...